

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Jakuba Camrdy a soudců Mgr. Ondřeje Mrákoty a JUDr. Lenky Matyášové v právní věci žalobců: **a) G. A.** a **b) E. T.**, zastoupení Mgr. et Bc. Filipem Schmidtem, LL.M., advokátem se sídlem Praha 2, Helénská 1799/4, proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra**, se sídlem Praha 7, Nad štolou 936/7, o kasační stížnosti žalobců a) a b) proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 15. 8. 2014, č. j. 29 Az 25/2013 - 80,

t a k t o :

- I. Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 15. 8. 2014, č. j. 29 Az 25/2013 - 80, **se zrušuje.**
- II. Rozhodnutí žalovaného ze dne 29. 11. 2013, č. j. OAM-174/ZA-ZA05-ZA08-2012, **se zrušuje** a věc **se vrací** žalovanému k dalšímu řízení.
- III. Žalobcům **se** náhrada nákladů řízení **nepřiznává.**
- IV. Ustanovenému zástupci žalobců Mgr. et Bc. Filipu Schmidtovi, LL.M, advokátovi, **se přiznává** odměna za zastupování v řízení o kasační stížnosti ve výši 12 729 Kč, která mu bude vyplacena ve lhůtě do 60 dnů od právní moci tohoto rozsudku.

O d ů v o d n ě n í :

I.

Vymezení věci

Rozhodnutím vydaným dne 29. 11. 2013, č. j. OAM-174/ZA-ZA05-ZA08-2012, rozhodl žalovaný o tom, že se žalobcům (dále též „stěžovatelé“) neuděluje mezinárodní ochrana dle §§ 12 až 14b zákona č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o azylu“).

Stěžovatelé podali žádost o mezinárodní ochranu dne 19. 6. 2012. Uvedli, že jsou státními příslušníky Arménské republiky, jezídké národnosti. Jsou křesťané a nikdy nebyli členy politické strany či jiné organizace. Stěžovatelka G. A. je rozvedená a její nejbližší rodina žije v Arménii.

Stěžovatelé opustili zemi svého původu dne 24. 5. 2012 z náboženských důvodů a z důvodu obav ze strany bývalého manžela stěžovatelky, který je údajně členem mafie. Stěžovatelka uvedla, že její manžel ji nenávidí a pokusil se prodat jejich syna (stěžovatele) do zahraničí. Neví, zda Česká republika je její cílovou zemí, nyní by zde chtěli žít, aby je nenašel její bývalý manžel. V případě návratu do vlasti má obavu ze svého bývalého manžela, neboť se domnívá, že ji bude pronásledovat i v souvislosti s jejím přestupem na křesťanskou víru, v důsledku čehož jí hrozí smrt. Ke svému zdravotnímu stavu stěžovatelka uvedla, že má problémy se srdcem. Její matka jí řekla, že zřejmě začne brzy válka s Ázerbájdžánem a synové stěžovatelky budou muset jít bojovat. Po stěžovateli E. T. je vyhlášeno pátrání, jelikož dovršil věk pro nástup na základní vojenskou službu.

Dne 31. 8. 2012 proběhl se stěžovatelkou doplňující pohovor, při kterém uvedla, že má pocit, že její bývalý muž ví, kde se nachází. Stěžovatelka uvedla, že potkala v modrém autě tři muže, kteří ji sledovali a od té doby vychází z pobytového střediska jen v doprovodu. O svých obavách stěžovatelka neinformovala policii, ani vedení pobytového střediska.

Správní spis dále obsahuje zprávu z psychologické intervence Mgr. Petry Urbanové z 22. 10. 2012, ve které stěžovatelka popsala údajné napadení ruský mluvícím mužem v Rychnově.

V průběhu řízení stěžovatelka doložila potvrzení Jezídkého národního svazu ze dne 26. 9. 2012, které obsahuje doporučení k trvalé emigraci z Arménie, informaci o jejím vyznání, lékařské zprávy a CD s videozáznamem televizního zpravodajství s dokumentem o jezidech v Iráku.

Po provedeném řízení dospěl žalovaný k závěru o nedůvodnosti žádosti stěžovatelů o udělení mezinárodní ochrany. Podle žalovaného žili stěžovatelé více než čtyři roky v Arménii, přičemž neuvedli žádné komplikace, které by představovaly relevantní důvody pro udělení mezinárodní ochrany. Správní orgán uvedl, že stěžovatelka nikdy ve vlasti neměla žádné potíže se státními orgány, na které se ani neobrátila s žádostí o pomoc. Stěžovatelka sama uvedla, že Arméni jsou křesťané, tudíž se podle názoru žalovaného dá bezpečně vyloučit, že by byla ve své vlasti pronásledována z náboženských důvodů. Navíc dle informace Federace jezídkých spolků je postavení ženy v jezidismu rovnoprávné s muži.

Podle informace Ministerstva zahraničí Spojených států amerických působí v Arménii řada domácích i mezinárodních skupin zabývajících se ochranou lidských práv. Tyto aktivity provozovaly bez omezení ze strany vlády a svobodně prováděly šetření a uveřejňovaly svá zjištění o případech týkajících se lidských práv. Mandát chránit lidská práva a základní svobody před porušováním ze strany vlády a samosprávy má i

pokračování

ombudsman. Po stěžovateli je dle žalovaného rovněž oprávněné požadovat, aby využila možnost vnitřního přesídlení. Žalovaný doplnil, že rovněž skutečnost, že v některé zemi existuje ne zcela demokratický režim, který v mnoha případech pošlapává lidská práva, neznamená, že kterýkoliv občan takové země je tomuto negativnímu vlivu vystaven.

V průběhu řízení stěžovatelka zmínila také problematiku nástupu svých synů k výkonu vojenské služby. K posouzení této problematiky žalovaný vycházel z Příručky k postupům a kritériím pro určování právního postavení uprchlíků, vydané Úřadem Vysokého komisaře OSN, kde se mj. uvádí, že v zemích, kde existuje povinná vojenská služba, je často nevykonání této služby trestné. Tresty se mohou lišit a nejsou za normálních okolností považovány za pronásledování. Obavy z potrestání za dezerci či vyhýbání se nástupu vojenské služby podle žalovaného nepředstavují samy o sobě opodstatněné obavy z pronásledování. Podle žalovaného tedy nejde o uprchlíka, jestliže jediným důvodem pro dezerci či vyhýbání se nástupu vojenské služby je averze dotyčného vůči vojenské službě či strach z boje. Osoba vyhýbající se vojenské službě může být považována za uprchlíka, pokud by bylo prokázáno, že by byla za tento vojenský trestný čin vystavena nepřiměřeně přísnému trestu z důvodu její rasy, náboženství, státní příslušnosti, příslušnosti k určité společenské vrstvě nebo politických názorů. Důvodem pro nárokování postavení uprchlíka může být také skutečnost, že výkon vojenské služby by si vyžadoval účast jedince ve vojenských akcích, které jsou v rozporu s jeho politickým, náboženským nebo morálním přesvědčením či oprávněnými pohnutkami jeho svědomí. Pokud jde o dovolávání se nepříjemností v případě výkonu vojenské služby, pak tato obava dle žalovaného nezakládá odůvodněný strach z pronásledování podřaditelný pod § 12 písm. b) zákona o azylu.

V rámci správního řízení se žalovaný zabýval též informacemi doloženými stěžovatelkou, konkrétně v souvislosti s jejím původním náboženstvím. V této souvislosti uvedl, že stěžovatelka doložila potvrzení Jezídkého národního svazu. Potvrzení bylo vydáno dne 26. 9. 2012, tedy jedenáct dní po odjezdu stěžovatelky z vlasti, a obsahuje informace o tom, že stěžovatelka byla rozvedena, přijala křesťanství, není proto považována za jezídka, vycestovala spolu s dětmi do Evropy a není doporučen její návrat do Arménie. K uvedenému žalovaný dodal, že stěžovatelé neuvedli žádné problémy týkající se změny víry ze strany jezídů. Stěžovatelé popsali obavy pouze ze strany bývalého manžela stěžovatelky a příbuzných. Přímou je však nikdo z uvedených nekontaktoval od doby jejich odjezdu z Ruské federace. Nad rámec výše uvedeného se žalovaný seznámil s informací Federace jezídkých spolků, která mimo jiné hovoří o rovnoprávnosti mezi mužem a ženou v jezídké komunitě a o možnosti vystoupit z této komunity.

K obsahu videozáznamu na CD žalovaný uvedl, že jeho obsahem jsou obecné informace o jezídech získané z internetového serveru youtube.com. Tyto však nemají žádný konkrétní vztah k osobám stěžovatelů.

II.

Napadený rozsudek krajského soudu

Stěžovatelé brojili proti rozhodnutí žalovaného o neudělení mezinárodní ochrany žalobou u Krajského soudu v Hradci Králové (dále jen „krajský soud“), který ji na základě

§ 78 odst. 7 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“), rozsudkem ze dne 15. 8. 2014, č. j. 29 Az 25/2013 - 80, zamítl.

Z hlediska právního hodnocení krajský soud uvedl, že je názoru, že v případě stěžovatelky se evidentně jednalo o nespokojené manželství, v němž byla i fyzicky napadána, toto však nikdy nikde neoznámila, protože se svého manžela bála. Nicméně však zvolila pro sebe i své děti novou víru, od manžela odešla, a to až po uskutečnění rozvodu manželství. Takové skutečnosti nejsou podle názoru krajského soudu azylově relevantní a lze je proto posoudit jako dlouhodobě vyřešenou soukromou záležitost stěžovatelky.

Po dobu pobytu v Arménii po odchodu z Ruské federace se bývalý manžel stěžovatelky o ni nezajímal a krajský soud byl proto přesvědčen, že pokud by měl skutečný zájem jí ublížit, jistě by v průběhu 4 - 5 let stěžovatelku hledal u rodičů, u kterých logicky hledala své útočiště. Pokud stěžovatelka uvádí, že na základě jednoho telefonátu od příbuzných byla azylově relevantně ohrožena, krajský soud v takové informaci pronásledování dle napadeného rozsudku spatřovat nemohl. Dle krajského soudu se objektivně jedná o subjektivní pocity stěžovatelky, neboť sama uváděla, že se obávali příbuzných, ti je však nikdy nevyhledali a nic negativního ani nevykonali, přestože v průběhu pěti let by tak jistě, pokud by měli zájem, jak stěžovatelka tvrdí, učinili.

Pokud stěžovatelka uváděla v žádosti o udělení mezinárodní ochrany náboženské důvody, které spatřovala ve změně své víry z jezidské na křesťanskou, a tím ohrožení ze strany jezídů, kteří by jí mohli usilovat o život z důvodu odstrašení ostatních, takovou informaci taktéž krajský soud nepřijal jako reálnou. K ověření tohoto tvrzení žalovaný využil informace z internetové stránky DERGUSH.COM Federace jezidských spolků z 18. dubna 2008 – „Žena v jezidismu“, kde se mj. uvádí, že toto náboženství nepředepisuje, že by měl být jezíd, který vystoupil z obce, potrestán smrtí. S tímto podkladem byla stěžovatelka seznámena; pokud by namítala, že určité zde uvedené skutečnosti v reálu neplatí, jistě by bylo potřebné, aby správní orgán hledal další cesty, jak shromáždit úplné a přesvědčivé informace. Stěžovatelka však nic takového nenamítala a rozdílné informace netvrdila ani v průběhu celého správního řízení. Stěžovatelkou uváděná náboženská hrozba nebyla dle názoru krajského soudu ničím konkrétním podložena a krajský soud považoval za překvapivé, že se o pomoc obrátila k Jezidskému národnímu svazu poté, co přicestovala do České republiky, tedy prakticky sdělila své bývalé komunitě, kde se nyní nachází.

Krajský soud uvedl, že nepochybně, že v určitých případech je nucený sňatek, domácí násilí a určitou situaci země původu možné považovat za pronásledování, má však za to, že s ohledem na výše provedené posouzení situace stěžovatelky se projednávané věci o takový případ nejedná. Stěžovatelka již byla dlouhou dobu rozvedená, kromě určitého telefonátu od příbuzných jí nic neohrožovalo a kumulovaný podklad důvodných obav tak u její osoby naplněn nebyl. To, že by jí Arménie nebyla schopna v případě jakéhokoli ohrožení poskytnout pomoc, stěžovatelka netvrdila a pouze uvedla, že se na žádné orgány neobracela, protože si myslela, že bývalý manžel by vše podplatil. Takto vyvozený závěr však bez dalšího nemůže být podle krajského soudu relevantním důvodem pro poskytnutí mezinárodní ochrany.

Pokud je žalobě k osobě stěžovatele tvrzeno, že by mohl být po návratu do Arménie ohrožen nástupem na vojenskou službu, krajský soud zdůraznil, že stěžovatelka uvedla v průběhu správního řízení, že matka jí telefonicky řekla, že se již blíží válka s Ázerbájdžánem, což žalovaný považoval za hypotetické, na neadekvátnost potrestání

pokračování

stěžovatele, který nebyl v době vycestování vojensky povolán, nepoukazovala. Krajský soud tak považoval argumentaci žalovaného v tomto smyslu za dostačující, neboť judikatura soudů považuje samotný fakt, že mladík bude po případném návratu do země původu nucen podstoupit odvodové řízení k nástupu na vojenskou službu, za poměrně samozřejmou věc, která není bez dalšího relevantní z hlediska poskytnutí mezinárodní ochrany.

III.

Kasační stížnost

Stěžovatelé napadli rozsudek krajského soudu kasační stížností z důvodů, které podřadili pod ust. § 103 odst. 1 písm. a), b) a d) s. ř. s.

Namítli, že se krajský soud ani žalovaný nevypořádali s jejich situací a příběhem, potažmo s důvody jejich žádostí o udělení mezinárodní ochrany, dostatečným způsobem. Jsou přesvědčeni o tom, že krajský soud se v napadeném rozsudku s žalobními námitkami nevyrovnal a k některým podal výklad na základě nesprávného zhodnocení důkazů. Žalovaný i krajský soud subjektivně a nesprávně vyhodnotili situaci stěžovatelky s ohledem na její konverzi ke křesťanství. Žalovaný i soud vycházejí při hodnocení situace a vztahu jezídů k ženám z jejich oficiálních stránek.

K tvrzení o spekulativnosti výpovědi stěžovatelky o válce v Arménii, stěžovatelé namítají, že žalovaný si měl zjistit skutečný stav aktuální bezpečnostní situace v zemi jejího původu, avšak neučinil tak. Pokud by tak učinil, musel by dát stěžovatelům za pravdu. Podle veškerých veřejně dostupných zpráv je letos v Arménii nejvypjatější situace za poslední roky a během ozbrojených konfliktů zemřelo jen za tento rok mnoho desítek lidí na obou stranách konfliktu.

Dále stěžovatelé namítli, že řízení o mezinárodní ochraně je specifické, neboť je v něm často nutné rozhodovat za situace důkazní nouze. Při shromažďování informací o zemi původu je třeba klást důraz na relevantnost, důvěryhodnost, vyváženost a aktuálnost zdroje, včetně transparentnosti a dohledatelnosti daných zpráv. Stěžovatelka zcela jasně konkretizovala jí hrozící nebezpečí, a to z důvodu hrozící krevní msty ze strany rodiny jejího bývalého manžela a jeho přátel, jakož i ze strany příslušníků jezidské komunity. Krajský soud se zcela ztotožnil se subjektivním tvrzením žalovaného a znevěrohodnil důkazy předložené stěžovatelkou, když aplikoval pouze části svých zpráv, avšak paradoxně například překlad oficiální stránky DERGUSH.COM dává stěžovatelce za pravdu. Nerovnost mužů a žen, kterou krajský soud přehlíží, například sám cituje: „*Jestliže chce manžel uzavřít druhé manželství [...]*“. Stejně tak zpráva popisuje interference rodiny a přátel do rodinného života stěžovatelky, v jejím případě nejextrémnější formou (výhrůžky zabitím, fyzické násilí). Jako vlivný člen komunity byl její bývalý manžel překážkou jakékoli reálné možnosti stěžovatelky bránit se. Nezbylo jí tedy, než uprchnout. K tomu krajský soud opět nepřihlédl.

Krajský soud a žalovaný se vůbec nezabývali skutečností, že i v rámci jezídů existují militantní příslušníci a stěžovatelka, stejně jako její bývalý manžel, pocházela z takového prostředí. Stěžovatelka jasně argumentovala, proč a jak byla terčem diskriminace, násilí, výhrůžek a proč nemohla nalézt ochranu u státních orgánů v zemi svého původu. Na

důkaz těchto tvrzení předložila potvrzení Jezídkého národního svazu, který sám nedoporučil její návrat do země.

Co se týče argumentace krajského soudu ve vztahu k tomu, že se stěžovatelka sama neobrátila na policii, stěžovatelka uvedla, že je nepodstatné, kdo se na policii obrátil (v jejím případě sousedé), ale to, že jí policie vzhledem k postavení jejího bývalého manžela nebyla ochotna poskytnout pomoc. Krajský soud nicméně opět zjednodušeně uzavírá, že stěžovatelka z tohoto důvodu nesplňuje podmínky pro udělení mezinárodní ochrany. Stejně tak jednostranně vyložil žalovaný a posléze i krajský soud okolnosti jejího rozvodu, když její nerovné postavení dokazuje fakt, že musela čekat na okamžik, kdy se sám bývalý manžel bude chtít rozvést.

Žalovaný a krajský soud nevzali v potaz možnost, že jezídská komunita podporuje exodus bývalých přívrženců ze země, proto nečiní problémy exulantům s potvrzením této skutečnosti. Navíc toto potvrzení zároveň znamená samo o sobě i hrozbu stěžovateli. To ovšem ani žalovaný ani krajský soud nevzali v úvahu a nepřipustili jinou možnost než tu, kterou uvedl žalovaný.

Dle stěžovatelky nezajistil žalovaný v této otázce žádné relevantní podklady, ačkoliv tyto bezpochyby existují. V příběhu stěžovatelky jde o otázku konverze jezídů ke křesťanství, která je v Arménii ze strany konzervativních občanů a příslušníků komunity trestána, což je úřady tolerováno. Stěžovatelka uváděla mnoho podrobností o nesnášenlivosti a násilí páchaném ze strany jezídké komunity vůči lidem, kteří konvertovali k jinému náboženství. Žalovaný a krajský soud tyto skutečnosti nevzali dostatečně v úvahu a toto nebezpečí bagatelizovali, aniž by si přitom obstarali potřebné informace. Žalovaný měl dle stěžovatelů povinnost si obstarat dostatečné podklady pro rozhodování o jejich žádosti, a pokud tak neučinil a stěžovatelé na takové pochybení v řízení před krajským soudem poukázali, byl tento soud povinen toto pochybení napravit.

Dále stěžovatelé namítli, že podklady shromážděné žalovaným v průběhu správního řízení byly vyloženy účelově, neboť některé pasáže byly vytrženy z kontextu. K dalším pasážím, které vyznívaly ve prospěch příběhu stěžovatelů, naopak nebylo záměrně přihlíženo. Takový selektivní přístup je podle stěžovatelů zcela nesprávný a nezákonný. Krajský soud neuvedl, proč nevzal v úvahu zprávy a podklady předložené stěžovateli, které obsahovaly důležité argumenty pro podporu jejich tvrzení. Krajský soud vyšel ze stejných informačních zdrojů jako žalovaný, jenž je zřejmě považoval za dostatečné natolik, že nepovažoval za potřebné doplnění dokazování o další zdroje informací.

Krajský soud se také vůbec nezabýval námitkou, která se týkala hrozícího výkonu vojenské služby stěžovatelem. Žalovaný i krajský soud bagatelizovali otázky bezpečnostní situace v Arménii, její militarizaci a zejména skutečnost, že v důsledku konfliktu se sousedním Ázerbájdžánem umírá velké množství branců, protože současné ozbrojené střety jsou nejintenzivnější za poslední léta a boje mají mnoho obětí.

Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem stěžovatelé navrhuji, aby Nejvyšší správní soud napadený rozsudek zrušil a věc vrátil krajskému soudu k dalšímu řízení.

IV.

Vyjádření žalovaného

pokračování

Žalovaný ve svém vyjádření ke kasační stížnosti uvedl, že jeho rozhodnutí i rozsudek krajského soudu jsou v souladu se zákonem. V případě stěžovatelů nebyla shledána existence žádného z taxativně vymezených důvodů udělení mezinárodní ochrany. V průběhu řízení bylo zjištěno, že stěžovatelům v Arménii nehrozí pronásledování z důvodu jejich národnosti a jimi zmiňované obavy nelze označit za odůvodněný strach z pronásledování.

Informacemi o zemi původu podložil žalovaný též závěr o neudělení doplňkové ochrany, jelikož nedošlo k naplnění některého z taxativně vymezených definičních znaků vážné újmy podle § 14a odst. 2 zákona o azylu.

Podle žalovaného je potřeba zdůraznit, že pokud se někdo domáhá mezinárodní ochrany, měl by především důsledně využít možnosti ochrany v zemi původu, o což se ovšem stěžovatelé nepokusili. Nelze tedy namítat, že by jim ochrana byla odeprána či nebyla efektivní. S ohledem na uvedené považuje žalovaný stěžovateli vznesené námitky v tomto směru za neopodstatněné.

Žalovaný setrvává na svém závěru, že řádně zjistil skutkový stav věci, shromáždil k daným zjištěním podklady a dbal na to, aby přijaté řešení odpovídalo okolnostem dané věci. Za účelem spolehlivého zjištění skutečného stavu byl také se stěžovatelkou veden pohovor, ve kterém měla prostor uvést veškeré relevantní důvody, jež stěžovatele vedly k opuštění vlasti, a popsat všechny potíže, které ve vlasti měli.

Žalovaný konečně uvedl, že nepochybil a postupoval správně, když mezinárodní ochranu stěžovatelům ve smyslu §§ 12, 13, 14, 14a a 14b zákona o azylu neudělil. Má za to, že bylo během správního řízení prokázáno, že stěžovatelé neuvádějí skutečnosti svědčící o tom, že by mohli být vystaveni pronásledování z důvodů uvedených v zákoně o azylu. Na základě skutečností, které stěžovatelé uvedli, nelze dospět k závěru, že by jim hrozilo v zemi původu nebezpečí vážné újmy ve smyslu zákona o azylu. V tomto ohledu žalovaný zejména poukázal na to, že se v odůvodnění napadeného rozhodnutí se všemi důvody, které uvedli stěžovatelé, řádně a podrobně vypořádal. Žalovaný má za to, že se zabýval všemi rozhodnými skutečnostmi a opatřil si dostatek informací, veškeré důležité zprávy a podklady k tomuto případu. Vycházel přitom z výpovědí stěžovatelů, které porovnal s informacemi o zemi původu.

V.

Právní hodnocení Nejvyššího správního soudu

Stěžovatelé se kasační stížností podanou v zákonem stanovené lhůtě (§ 106 odst. 2 s. ř. s.) domáhají přezkumu rozhodnutí krajského soudu, které vzešlo z řízení, jehož byli účastníky (§ 102 s. ř. s.), jejich kasační stížnost splňuje všechny náležitosti (§ 106 odst. 1 s. ř. s.) a jsou zastoupeni advokátem (§ 105 odst. 2 s. ř. s.).

V. A.

K přijatelnosti kasační stížnosti

Nejvyšší správní soud se dále ve smyslu § 104a s. ř. s. zabýval otázkou, zda kasační stížnost svým významem podstatně přesahuje vlastní zájmy stěžovatelů. Pokud by tomu tak nebylo, musela by být pro nepřijatelnost odmítnuta.

Zákonný pojem „*přesah vlastních zájmů stěžovatele*“, který je podmínkou přijatelnosti kasační stížnosti, představuje neurčitý právní pojem. Do soudního řádu správního byl zaveden novelou č. 350/2005 Sb. s účinností ke dni 13. 10. 2005. Jeho výklad, který demonstrativním výčtem stanovil typická kritéria nepřijatelnosti, byl proveden např. usnesením zdejšího soudu ze dne 26. 4. 2006, č. j. 1 Azs 13/2006 - 39, publ. pod č. 933/2006 Sb. NSS. Podle tohoto judikátu „*přesahem vlastních zájmů stěžovatele je jen natolik zásadní a intenzivní situace, v níž je kromě ochrany veřejného subjektivního práva jednotlivce pro Nejvyšší správní soud též nezbytné vyslovit právní názor k určitému typu případů či právních otázek. Přesah vlastních zájmů stěžovatele je dán jen v případě rozpoznatelného dopadu řešené právní otázky nad rámec konkrétního případu. Primárním úkolem Nejvyššího správního soudu v řízení o kasačních stížnostech ve věcech azylu je proto nejen ochrana individuálních veřejných subjektivních práv, nýbrž také výklad právního řádu a sjednocování rozhodovací činnosti krajských soudů.*“

O přijatelnou kasační stížnost se tak může jednat v následujících typových případech:

- 1) Kasační stížnost se dotýká právních otázek, které dosud nebyly vůbec či nebyly plně řešeny judikaturou Nejvyššího správního soudu.
- 2) Kasační stížnost se týká právních otázek, které jsou dosavadní judikaturou řešeny rozdílně. Rozdílnost v judikatuře přitom může vyvstat na úrovni krajských soudů i v rámci Nejvyššího správního soudu.
- 3) Kasační stížnost bude přijatelná pro potřebu učinit tzv. judikatorní odklon. To znamená, že Nejvyšší správní soud ve výjimečných a odůvodněných případech sezná, že je namístež změnit výklad určité právní otázky, řešené dosud správními soudy jednotně.
- 4) Další případ přijatelnosti kasační stížnosti bude dán tehdy, pokud by bylo v napadeném rozhodnutí krajského soudu shledáno zásadní pochybení, které mohlo mít dopad do hmotně-právního postavení stěžovatele.

O zásadní právní pochybení se v konkrétním případě může jednat především tehdy, pokud:

- a) Krajský soud ve svém rozhodnutí nerespektoval ustálenou a jasnou soudní judikaturu a nelze navíc vyloučit, že k tomuto nerespektování nebude docházet i v budoucnu.
- b) Krajský soud v jednotlivém případě hrubě pochybil při výkladu hmotného či procesního práva.

Stěžovatelé v projednávané věci namítají taková zásadní pochybení krajského soudu, která by mohla mít dopad do jejich hmotněprávního postavení a která nelze z hlediska přijatelnosti dle § 104a odst. 1 s. ř. s. *prima facie* vyloučit. Nejvyšší správní soud proto z tohoto důvodu uzavírá, že jejich kasační stížnost je přijatelná.

Vázán stížními důvody a důvody, k nimž je povinen přihlídnout *ex officio* (§109 odst. 3 a 4 s. ř. s.), Nejvyšší správní soud shledal, že kasační stížnost je důvodná.

pokračování

V. B.

Vypořádání námitek stěžovatelů

V logice uspořádání kasačního přezkumu se musel soud nejdříve zabývat námitkou vytýkající nepřezkoumatelnost napadeného rozsudku.

Z judikatury Ústavního soudu [viz náleze ze dne 20. 6. 1996, sp. zn. III. ÚS 84/94 (N 34/3 SbNU 257), příp. náleze ze dne 26. 6. 1997, sp. zn. III. ÚS 94/97 (N 85/8 SbNU 287); rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná na nalus.usoud.cz] plyne, že jedním z požadavků vyplývajících z práva na spravedlivý proces a z principů právního státu je povinnost soudů svá rozhodnutí řádně odůvodnit. Z odůvodnění soudního rozhodnutí musí vyplývat vztah mezi skutkovými zjištěními a úvahami při hodnocení důkazů na straně jedné a právními závěry na straně druhé.

Také zdejší soud ve své rozhodovací praxi vyslovil, že není-li z odůvodnění napadeného rozsudku zřejmé, z jakých důvodů soud nepovažoval za důvodnou právní argumentaci účastníka řízení v žalobě a proč žalobní námitky účastníka považuje za liché, mylné nebo vyvrácené, nutno pokládat takové rozhodnutí za nepřezkoumatelné pro nedostatek důvodů ve smyslu § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s.; zejména, jde-li o právní argumentaci, na níž je postaven základ žaloby. Soud, který se vypořádává s takovou argumentací, ji nemůže bez dalšího odmítnout, ale musí uvést, v čem její nesprávnost spočívá (rozsudek zdejšího soudu ze dne 14. 7. 2005, č. j. 2 Afs 24/2005 - 44, publ. pod č. 689/2005 Sb. NSS, a také rozsudek ze dne 29. 7. 2004, č. j. 4 As 5/2003 - 52).

Nejvyšší správní soud konstatuje, že v souzeném případě úvaha krajského soudu výše uvedené předpoklady splňuje. Z napadeného rozsudku je zřejmé, z jakých důvodů dospěl krajský soud k závěru o nedůvodnosti žalobní argumentace stěžovatelů. Krajský soud v přezkoumávaném rozsudku srozumitelně vyložil svůj náhled na věc a uvedl, proč má za to, že žalovaný zjistil skutkový stav dostatečně, zabýval se také všemi formami mezinárodní ochrany, kterých se stěžovatelé domáhali.

Jinou otázkou je správnost právních úvah krajského soudu. Posouzení této otázky nicméně nespádá do rámce přezkumu dle § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s., nýbrž podle písm. a) tohoto ustanovení. Nemůže mít tedy vliv na posouzení důvodnosti stížní argumentace stěžovatelů týkající se tvrzené nepřezkoumatelnosti napadeného rozsudku. Přezkum možných pochybení krajského soudu co do právního posouzení věci je obsažen v další části tohoto rozsudku. Současně bude vypořádána též námitka týkající se naplnění kasačních důvodů podle § 103 odst. 1 písm. b) s. ř. s. Důvodnost kasační stížnosti stěžovatelů je totiž dána právě naplněním zrušujících důvodů předpokládaných v těchto ustanoveních. Přezkoumávaný rozsudek trpí vadou nesprávného právního posouzení věci, jakož i nesprávným zjištěním skutkového stavu žalovaným. Tato vada byla stěžovateli namítána již před krajským soudem, který ji ovšem navzdory její důvodnosti, nepřisvědčil.

Úvodem k vypořádání kasačních námitek stěžovatelů je třeba vymezit skutečnosti, které mohly být relevantní z hlediska rozhodování o udělení mezinárodní ochrany žalovaným.

Stěžovatelé spatřují obavy z pronásledování ve strachu z jezídké komunity, která má dle jejich tvrzení odmítat konverzi svých členů k jinému náboženství a přísně ji trestat. Stěžovatelé tak přesto učinili. Má jim proto hrozit pronásledování a smrt, přičemž

původcem tohoto pronásledování je též bývalý manžel stěžovatelky, který je nadále příslušníkem jezidské komunity. Stěžovatelé uvedli, že uvedená osoba se již v minulosti na nich dopouštěla násilí, na orgány státu v Arménii se však neobrátili, protože příslušníci policie jsou úplatní a domácí násilí efektivně nepostihují. K doložení svého tvrzení o pronásledování ze strany jezidské komunity stěžovatelé předložili CD s videozáznamem televizního zpravodajství. Důvodem pro udělení mezinárodní ochrany měla být i obava stěžovatelů z vojenského konfliktu s Ázerbájdžánem a povinnost stěžovatele vykonat základní vojenskou službu.

Žalovaný ve svém rozhodnutí vycházel ze zprávy o dodržování lidských práv za rok 2012 vydané Ministerstvem zahraničí USA, zprávy Freedom House o situaci v Arménii z ledna 2013, z informace MZV ČR o situaci neúspěšných žadatelů o mezinárodní ochranu po návratu do vlasti a z článku internetového serveru DERGUSH.COM ze dne 18. 4. 2008.

Po přezkoumání obsahu těchto zpráv a jejich srovnání se zněním odůvodnění rozhodnutí žalovaného o neudělení mezinárodní ochrany a rozsudku krajského soudu musí kasační soud ve shodě s námitkami uplatněnými ze strany stěžovatelů konstatovat, že skutkové závěry žalovaného nemají ve spisovém materiálu oporu, případně jsou s nimi rozporu.

Nejvyšší správní soud má za to, že skutková tvrzení stěžovatelů odpovídala požadavkům na hodnověrnost výpovědi žadatele o mezinárodní ochranu. Za takové situace bylo povinností žalovaného přistoupit k zjišťování skutkového stavu způsobem, jenž by mohl tvrzení stěžovatelů o jejich pronásledování potvrdit nebo vyvrátit. Žalovaný se však při získávání informací o zemi původu stěžovatelů a dotazů na situaci v Arménii minul podstatou skutkových tvrzení stěžovatelů. Žalovaný měl v souladu s logikou věci svoji pozornost zaměřit na zjištění, zda je skutečně pravdivé tvrzení, že jezidská komunita v Arménii pronásleduje své bývalé členy a zda je tato její případná činnost efektivně potírána. Měl se zabývat také tím, zda je v Arménii efektivně zasahováno proti případům domácího násilí. Stejně tak se měl ve vztahu k stěžovateli pokusit ověřit, zda není dán důvod pro aplikaci čl. 9 odst. 2 písm. e) směrnice Rady 2004/83/ES ze dne 29. 4. 2004 o minimálních normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli žádat o postavení uprchlíka nebo osoby, která z jiných důvodů potřebuje mezinárodní ochranu, a o obsahu poskytované ochrany (dále jen „směrnice 2004/83/ES“), nebo jakým způsobem jsou trestány osoby, které odepřely výkon vojenské služby.

Jak bude uvedeno dále, žalovaný ve svých úvahách odhlédl od informací nacházejících se ve výše uvedených zprávách, které poukazují na zásadní nedostatky v činnosti policejních složek v zemi původu stěžovatelů. Předmětné zprávy poukazují také na stigmatizaci žen trpících domácím násilím, které se neobracejí na státní orgány se žádostí o pomoc.

Žalovaný ani krajský soud se však konkrétně nezabývali stěžovateli tvrzenými důvody pronásledování. V tomto směru je situace nejvíce patrná v případě námítky povinnosti vykonat vojenskou službu v Arménii. Krajský soud na jedné straně uvádí, že lze uvažovat o tom, že za jistých okolností by byly okolnosti spojené s výkonem vojenské služby relevantní, nijak se ovšem nezabývá tím, zda tyto skutečnosti nenastaly i v dané věci. Nebyla zkoumána otázka adekvátnosti případného trestu za vyhýbání se vojenské

pokračování

službě, ani zda by teoreticky nemohlo dojít k naplnění výše uvedeného čl. 9 odst. 2 směrnice 2004/83/ES (nyní směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/95/EU ze dne 13. prosince 2011, o normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli požívat mezinárodní ochrany, o jednotném statusu pro uprchlíky nebo osoby, které mají nárok na doplňkovou ochranu, a o obsahu poskytnuté ochrany). Žalovaný k tomu uvádí, že v daném ohledu vycházel z Příručky Úřadu Vysokého komisaře OSN pro určování právního postavení uprchlíků, která se ovšem ve správním spisu nenachází.

Žalovaný odkázal stěžovatele na ochranu poskytovanou státními orgány v zemi původu, přestože stěžovatelé účinnost uvedené ochrany v průběhu řízení kontinuálně zpochybňovali. Zdejšímu soudu nadto neuniklo, že jejich tvrzení jsou potvrzována také informacemi o zemi původu, které shromáždil žalovaný v průběhu správního řízení - viz k tomu blíže dále.

Tyto zprávy naopak neobsahují jakoukoliv zmínku o postavení jezídů v zemi původu stěžovatelů a vnitřních vztazích v jezidské komunitě. Je sice pravdou, že videozáznam předložený stěžovateli, který měl potvrzovat krutost jezídů, nebyl záznamem událostí, které se odehrály v Arménii, přesto měl vést žalovaného k ověření skutečnosti, zda by podobné násilnosti nemohly přicházet v úvahu také v zemi původu stěžovatelů. Žalovaný nicméně nejenže zcela odhlédl od předmětné nahrávky, nýbrž neučinil ani žádný krok k tomu, aby získal informace o současném postavení jezídů v Arménii, kteří konvertovali k jinému náboženství. V tomto ohledu lze poukázat i na skutečnost, že navzdory tomu, že žalovaný u MZV adresně vyžádal informace o zemi původu stěžovatelů, dotázal se jen na postavení Arménů po návratu do země, aniž by se zaujímal o to, zda je skutečně možné, že jezidská komunita v Arménii pronásleduje své bývalé přívržence.

Žalovaný také uvedl, že tvrzení stěžovatelů o pronásledování ze strany bývalého manžela stěžovatelky je nepodložené. Učinil tak přesto, že stěžovatelka v řízení o mezinárodní ochraně poukazovala na incident, při kterém měla být napadena ruský mluvícím mužem. Tvrdila, že se jednalo o osobu, která měla být vyslána jejím bývalým manželem, aby ji zabil. Uvedené žalovaný rovněž ve svém rozhodnutí nijak nerefletoval; stejně tak ani krajský soud.

Článek z internetového serveru Federace jezidských spolků (dergush.com) sice skutečně obsahuje zmínku, že jezidská komunita bývalé přívržence nepronásleduje, důvěryhodnost tohoto sdělení je ovšem zpochybněna skutečností, že se jedná o stránku stoupenců tohoto náboženství. Závěr o neexistenci pronásledování stěžovatelů učiněný s odkazem na tvrzení údajných pronásledovatelů nelze dle názoru zdejšího soudu považovat za příliš přesvědčivý. V této souvislosti je třeba dát stěžovatelům za pravdu také v tom směru, že i pokud by byla tvrzení v předmětném článku pravdivá, samo o sobě to nevyvrací tvrzení stěžovatelů o tom, že v jezidské komunitě se nacházejí takové skupiny osob, které se stavějí k možné konverzi k jiné víře negativně za použití násilí.

Pokud jde o závěr žalovaného a krajského soudu, že se mají stěžovatelé obrátit na státní orgány v zemi původu, neboť tak ještě neučinili, je třeba uvést, že toto posouzení není správné. Od žadatele o mezinárodní ochranu nelze požadovat, aby se obrátil na orgány ve své vlasti, jestliže je známo, že tento postup nepovede k poskytnutí efektivní ochrany. Rovněž na tomto místě zdejší soud uvádí, že tímto konstatováním nijak

nepředjímá závěr, zda tomu tak je v případě stěžovatelů. K takovému závěru se totiž nevyjádřil žalovaný ani krajský soud. Bylo by tedy přinejmenším předčasné, jestliže by tento závěr nyní učinil zdejší soud.

S ohledem na výše uvedené zdejší soud nemůže zaujmout konečné stanovisko k otázce efektivity vnitrostátní ochrany v zemi původu stěžovatelů. Nad rámec nutného odůvodnění ovšem považuje za vhodné poukázat na některé pasáže zpráv shromážděných žalovaným, které tvoří obsah správního spisu a kterými by se měl žalovaný v další fázi zabývat. Ze zprávy organizace Freedom House vyplývá: *„Korupce je všudypřítomná a úplatkářství a protekcionářství je údajně běžné mezi pracovníky státní správy, kteří jsou zřídka kdy stíháni nebo odvoláni kvůli zneužití úředních pravomocí“* [...] *„[L]idé, kteří patří do velmi malé části obyvatelstva, tvořené etnickými menšinami, jen zřídka kdy referují o případech otevřené diskriminace“* [...] *„Má se za to, že domácí násilí a obchodování se ženami a dívkami za účelem prostituce patří mezi závažné problémy“*. Ze zprávy MZV USA vyplývá: *„Tvzení o přetrvávající korupci na všech úrovních státní správy oslabovala naplňování koncepce právního státu, přestože vláda podnikala omezené kroky k potrestání korupce mezi státními úředníky v nízkém a středně vysokém postavení.“* [...] *„Příslušníci náboženských menšin trpěli společenskou diskriminací. Domácí násilí zůstávalo problémem, avšak z velké části nebylo státním orgánům oznamováno.“* [...] *„Neexistoval zde žádný vyhrazený nezávislý mechanismus pro vyšetřování případů porušení lidských práv policií.“* [...] *„Korupce v řadách policie byla nadále problémem.“* [...] *„Policie měla na starosti vyšetřování korupce a nejvyšší státní zástupce odpovídal za stíhání korupce. Ani jeden z těchto orgánů nespolečně pracoval aktivně s občanskou společností. Podle všeobecně rozšířených zpráv ani jeden z těchto orgánů nefungoval účinným nebo nezávislým způsobem a ani jeden z těchto orgánů neměl ke své činnosti dostatek prostředků.“* [...] *„Skutečný počet trestných činů jako znásilnění byl nadále vyšší než počet oznámených trestných činů kvůli společenskému stigma a také kvůli tomu, že zde neexistovaly žádné ženy vykonávající policejní a vyšetřovatelskou práci“* [...] *„Policejní orgány zaznamenaly ve sledovaném roce 762 případů domácího násilí, z toho ve 455 případech se jednalo o týrání páchané manželem či manželkou nebo partnerem či partnerkou. Případy domácího násilí mimo jiné zahrnovaly případy vraždy, pokusu o vraždu, použití násilí vůči osobě a mučení.“* [...] *„Podle místních pozorovatelů většina domácího násilí nadále nebyla oznamována, protože se oběti bály fyzické újmy, obávaly se, že policie by je vrátila k jejich manželům, nebo se styděly svěřovat se se svými rodinnými problémy. Také se objevily zprávy, že policie projevovala neochotu zasahovat v takovýchto případech a odrazovala ženy od podání trestního oznámení, zejména mimo Jerevan.“*

K uvedeným částem shromážděných zpráv o zemi původu lze dále citovat rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 11. 2004, č. j. 6 Azs 110/2004 - 75: *„Tvrdí-li žadatel v řízení o azyl, že nemá faktickou možnost bez jisté újmy obrátit se o pomoc na příslušné orgány v zemi svého původu, musí správní orgán zaměřit dokazování i tímto směrem, neboť z pohledu splnění podmínek podle § 12 zákona č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění zákona č. 2/2002 Sb., jde o zjištění podstatné; správní orgán v takovém případě zejména žadatele vyzve, aby svá tvrzení konkretizoval, předložil o nich důkazy či konkrétně označil možnost jejich obstarání. Nepostupuje-li správní orgán takovým způsobem a žádost o udělení azylu zamítne s odůvodněním, že žadatel se na orgány v zemi svého původu přesto měl obrátit, soud k žalobnímu bodu jeho rozhodnutí pro vady řízení spočívající v nedostatku důvodů rozhodnutí podle § 76 odst. 1 písm. a) s. ř. s. zruší.“*

pokračování

Závěrem Nejvyšší správní soud konstatuje, že pokud ani po doplnění dokazování nebude možné tvrzení stěžovatelů doložit nebo vyvrátit a stěžovatelé splní podmínky čl. 4 odst. 5 směrnice 2004/83/ES, žalovaný bude povinen z takového tvrzení vycházet (srov. rozsudek zdejšího soudu vydaný dne 30. 9. 2008, č. j. 5 Azs 66/2008 - 70, publ. pod č. 1749/2009 Sb. NSS). Není totiž povinností žadatele o azyl, aby své pronásledování prokazoval jinými důkazními prostředky než vlastní věrohodnou výpovědí. Je naopak povinností žalovaného, aby v pochybnostech shromáždil všechny dostupné důkazy, které věrohodnost výpovědi žadatele vyvracejí (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 12. 2005, sp. zn. 6 Azs 235/2004).

VI.

Závěr a náklady řízení

Kasační soud je přesvědčen, že v předmětné věci je účelné spolu se zrušením napadeného rozsudku zrušit i rozhodnutí žalovaného. Vzhledem k výše předestřenému právnímu názoru totiž nepřichází v úvahu doplnění řízení před krajským soudem, který by zrušil rozhodnutí žalovaného a pouze by přenesl závazný názor zdejšího soudu žalovanému.

Nejvyšší správní soud tedy zrušil rozhodnutí krajského soudu napadené kasační stížností, věc mu nicméně nevrátil k dalšímu řízení, když zrušil také rozhodnutí žalovaného. V řízení o věci bude pokračovat žalovaný, který je dle § 78 odst. 5 s. ř. s. ve spojení s § 110 odst. 2 písm. a) s. ř. s. vázán výše vysloveným právním názorem zdejšího soudu.

V souladu s § 110 odst. 3 věty druhé s. ř. s. rozhodne Nejvyšší správní soud, v případě, že zruší podle ust. § 110 odst. 2 písm. a) s. ř. s. rozhodnutí žalovaného, o nákladech řízení o kasační stížnosti i o nákladech řízení před krajským soudem. Stěžovatelé měli ve věci úspěch, dle ust. § 60 odst. 1 s. ř. s. jim tedy přísluší právo na náhradu nákladů řízení. Ze spisu ovšem nevyplývá, že by stěžovatelům v řízení o kasační stížnosti či před krajským soudem jakékoliv důvodně vynaložené náklady vznikly.

Zástupcem stěžovatelů byl usnesením zdejšího soudu ze dne 20. 10. 2014, č. j. 5 Azs 150/2014 - 32, ustanoven Mgr. et Bc. Filip Schmidt, LL.M., advokát, jehož odměnu v tomto případě hradí stát (§ 35 odst. 8 ve spojení s § 120 s. ř. s.). Výše přiznané odměny spočívá ve výši 2 x 2480 Kč za dva úkony právní služby za každého žalobce podle § 12 odst. 4 vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů, tj. 4 x 2480 Kč, a to za převzetí a přípravu zastoupení, doplnění kasační stížnosti [§ 11 odst. 1 písm. a) a d) advokátního tarifu], v paušální náhradě hotových výdajů ve výši 2 x 300 Kč za dva úkony právní služby (§ 13 odst. 3 advokátního tarifu) a v náhradě za daň z přidané hodnoty ve výši 2209 Kč, celkem tedy 12 729 Kč. Tato částka bude vyplacena ustanovenému zástupci z účtu Nejvyššího správního soudu do šedesáti dnů od právní moci tohoto rozsudku.

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e n í** opravný prostředek přípustný.

V Brně dne 16. dubna 2015

JUDr. Jakub Camrda
předseda senátu